

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(11), 2023

Мукачево

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Науково-методичною радою Мукачівського державного університету
(Протокол №4 від 16.05.2023 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, перший проректор, Мукачівський державний університет

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар: Мовчан К.М.

Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабачій Василь Миколайович – к. ф-м. н., доцент;

Кобаль Василь Іванович – к. пед. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., академік Української технологічної академії (м. Київ), професор кафедри інженерії, технологій та професійної освіти;

Корнієнко Інокентій Олексійович – д-р. психол. н., професор, доцент кафедри психології;

Лужанська Тетяна Юріївна – к. географічних наук, доцент;

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., професор;

Мілашовська Ольга Іванівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної та музейної справи;

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н., декан гуманітарного факультету;

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент, завідувач кафедри музичного мистецтва;

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор;

Реслер Марина Василівна – д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії;

Стегней Маріанна Іванівна – д-р. е. н., професор кафедри економіки та фінансів;

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання;

Товканець Ганна Василівна – д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти;

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту;

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти;

Черничко Тетяна Вікторівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2020. – № 73, Т. 1. – С. 82–85.

5. Топчій Г. С. Ігрові педагогічні технології як умова професійного саморозвитку майбутнього вчителя: автореф. дис. ...канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. С. Топчій. – Харків, 2011. – 20 с.

6. Фрицюк В.А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. «Теорія і методика професійної освіти» / В. А. Фрицюк; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2017. – 40 с.

7. Adler A. The individual psychology of Alfred Adler. A systematic presentation in selections from his writings / A. Adler; edited by Heinz L. Ansbacher and Rowena R. Ansbacher. – New York, N.Y.: Basic Books, Inc., Publishers, 1956. – 503 p.

УДК 37.064.1:373.3.015.31:159.954(045)

Фенчак М. М.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
групи ПО-2м, педагогічного факультету
спеціальності 013 Початкова освіта

Науковий керівник: **Фенчак Л. М.**

кандидат педагогічних наук, доцент
Мукачівський державний університет,

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

У статті авторами обґрунтовано особливості формування освітньої траєкторії здобувача початкової освіти, використовуючи основні засади педагогіки партнерства, як тісної співпраці між учасниками освітнього процесу побудованій на взаєморозумінні, взаємоповазі та творчій співпраці.

Ключові слова: індивідуальна освітня траєкторія, здобувач початкової освіти, педагогічна взаємодія, освітній процес.

In the article, the authors substantiated the peculiarities of the formation of the educational trajectory of the student of primary education, using the basic principles of partnership pedagogy, as close cooperation between the participants of the educational process built on mutual understanding, mutual respect and creative cooperation.

Keywords: individual educational trajectory, student of primary education, pedagogical interaction, educational process.

В умовах сучасних освітніх реформ особливо важливо забезпечувати право вибору діяльності здобувачем початкової освіти, бо це стимулює і прояви самостійності і перші спроби відповідати за власні дії та вчинки, сприяє розвитку можливостей, а також заохочує школярів до самовизначення, до створення індивідуальної освітньої траєкторії.

У відповідності до Закону України «Про повну загальну середню освіту» який «регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права...» зазначено, що «здобувачі освіти мають право на (ст. 14), індивідуальну освітню траєкторію, що реалізується, зокрема, через вільний вибір видів, форм і темпу здобуття освіти, закладів освіти та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін та рівня їх складності, методів і засобів навчання». Закон роз'яснює, що «Індивідуальна освітня траєкторія учня формується шляхом визначення власних освітніх цілей, а також вибору суб'єктів освітньої діяльності», «Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план». Батьки здобувачів освіти теж мають право «брати участь у розробленні індивідуальної програми розвитку дитини та/або індивідуального навчального плану» [1].

Завдяки цьому освітній процес має стати більш гнучким та підлаштуватися під потреби кожного здобувача освіти, і кожен школяр матиме власну унікальну траєкторію, з індивідуальними «зупинками» чи навіть власною системою цінностей.

Якщо класична освіта пропонує узагальнений стандарт з однією кінцевою метою (скласти ЗНО), то розробка індивідуального плану передбачає персональну ціль, виходячи з якої визначаються проміжні задачі, навантаження, темп, тощо. Занадто велике для певної дитини навчальне навантаження може дати зовні ефектні результати, наприклад, високий темп читання, швидкість письма тощо. Але таке навчання може призвести до психосоматичних розладів, загальмувати особистісний та фізичний розвиток здобувача освіти. Саме тому, на нашу думку, здобувач початкової освіти, повинен навчатися за індивідуальним навчальним планом, завдяки якому зможе працювати в комфортному для себе темпі, опрацьовуючи навчальний матеріал відповідного рівня складності. Індивідуальний навчальний план не є сталим за формою. Його доцільно коригувати відповідно до виявлених знань, умінь, потреб здобувача початкової освіти [3].

Реалізації індивідуальної освітньої траєкторії допоможе також відповідна організація освітнього середовища. На думку науковців-педагогів, доцільно, щоб на початковому етапі навчання (1-2 клас) предмети були згруповані. Вчитель початкових класів зможе, орієнтуючись на школярів, створювати комфортне для них освітнє середовище. Перерви робити тоді, коли цього будуть потребувати школярі, добирати такі форми роботи, які будуть комфортними для учнів. Така діяльність допоможе формуванню індивідуальної освітньої траєкторії, адже в комфортному освітньому середовищі педагог зможе виявити інтереси, потреби здобувача початкової освіти. Індивідуальна освітня траєкторія школяра реалізується з урахуванням необхідних для цього ресурсів, наявних у закладах освіти. Питання спроможності закладу освіти забезпечити реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії та розроблення індивідуального навчального плану розглядається педагогічною радою на

підставі поданої батьками дитини чи особою, яка досягла повноліття, письмової заяви (крім осіб з особливими освітніми потребами). Заява, зокрема, має містити обґрунтовані причини та сформульовані пропозиції щодо особливостей засвоєння освітньої програми закладу освіти (її окремих освітніх компонентів). Відмову в задоволенні реалізації індивідуальної освітньої траєкторії в закладі освіти та розробленні індивідуального навчального плану може бути оскаржено до керівника закладу освіти або уповноваженого ним органу відповідно до вимог [Закону України](#) «Про звернення громадян» [2].

Індивідуальний навчальний план учня має забезпечувати виконання ним освітньої програми закладу освіти та передбачати його участь у контрольних заходах, а також у разі необхідності враховує особливі освітні потреби учня, визначені за результатами комплексної психолого-педагогічної оцінки його розвитку. Індивідуальний навчальний план може визначати відмінні від визначених освітньою програмою закладу освіти послідовність, форму і темп засвоєння учнем освітніх компонентів. У разі здобуття освіти за екстернатною формою та формою педагогічного патронажу індивідуальний навчальний план складається в обов'язковому порядку, а у разі здобуття освіти за сімейною (домашньою) формою - за бажанням здобувача освіти та його батьків [4].

Однак, хто буде слідкувати за успіхами учня, корегувати учбовий план, виключати чи додавати нові дисципліни, активності? Адже у початковій та середній школі учень не зможе приймати ці рішення самостійно. Хто буде цим займатися? Класний керівник, шкільний психолог, соціальний педагог? В ідеалі необхідна окрема посада, що поєднує риси всіх попередніх – такий собі товариш-ментор для дітей. Освітнє середовище буде сприятливим для всебічного розвитку, якщо дитині за необхідності буде доступною допомога тьютора. В індивідуальному освітньому плані такого учня/учениці доцільно зазначити, що дитина може виконувати самостійно, а за яких умов потребує підтримки. Таким чином, буде створено можливість поступово розширювати «зону найближчого розвитку» (те, що дитина виконує з допомогою вчителя/тьютора), а слідом, відповідно, буде збільшуватись і «зона актуального розвитку» (знання та навички, якими дитина впевнено користується). Можливість скористатися послугами тьютора повинні мати всі діти, які мають в цьому потребу [5].

Здобувач освіти за підтримки батьків або тьютора бере участь у розробленні свого індивідуального навчального плану. Батьки або особи, які піклуються про дитину, також повинні реалізувати своє право на участь в його розробленні. Діти повинні мати можливість вибрати не лише навчальну дисципліну, а й рівень складності. Певні теми здобувачі освіти можуть вивчати вдома. Якість навчання буде вищою, якщо їм буде доступною онлайн-освіта. Для цього слід створити мережу освітніх онлайн-платформ. Щоправда, така професія як тьютор в Україні офіційно не існує – її немає у класифікаторі професій, жоден педагогічний ЗВО не відкрив таку спеціальність. Але саме тьютор має відповідати за впровадження «індивідуальних освітніх траєкторій». Він ставить цілі, редагує освітній план, відповідає за динаміку розвитку дитини

та виступає її представником, координуючи роботу вчителів. В Україні практика тьюторства лише починається. Утім, у приватних освітніх закладах вони вже активно працюють. Та що там казати, кожен учитель інколи грає роль тьютора. Але поєднувати ці професії не варто: це збільшить навантаження на вчителів та викривить сприйняття тьюторства [5].

На основі проаналізованих педагогічних досліджень, нами виявлено, що важлива роль у реалізації індивідуальної освітньої траєкторії та індивідуального навчального плану належить також вчителям-фасилітаторам. «Фасилітація (facilitation) – це професійна організація процесу групової роботи, спрямована на прояснення і досягнення групою поставлених цілей. Процес фасилітації призводить до підвищення ефективності групової роботи, залучення та зацікавленості учасників, розкриття їх потенціалу». Завдяки фасилітації освітній процес сприяє особистісному зростанню дітей, адже за таких умов учні є активними суб'єктами навчальної діяльності. Діти не лише беруть участь у розробках індивідуальних навчальних планів, а й активно працюють згідно з ними. Тому, щоб здобувачі освіти реалізували право набувати знання та уміння згідно з Законом України «Про повну загальну середню освіту», необхідно зробити наступні кроки для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії та індивідуального навчального плану [6].

Слід зауважити, що на першому етапі «індивідуальні траєкторії» сподобаються тим небагатьом родинам, чії діти відвідують спеціалізовані навчальні заклади поза межами школи. Саме вони стануть прикладом для решти. Масовий інтерес з'явиться згодом, але для цього треба ввести нові поняття у систему уявлень батьків, сформувані розуміння та потребу, надати інструкції [2].

Одною з важливих умов ефективного формування освітньої траєкторії здобувача освіти є тісна співпраця між учасниками освітнього процесу, побудована на взаєморозумінні, взаємоповазі та творчій співпраці педагога, здобувача початкової освіти та його батьків. Проаналізувавши педагогічні дослідження нами було виявлено, що сутність педагогіки партнерства полягає в демократичному та гуманному ставленні до здобувача початкової освіти, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити вчитель. Стосунки партнерства складаються там, де діти і дорослі об'єднані спільними поглядами і прагненнями. Педагогіка партнерства бачить в учневі добровільного і зацікавленого соратника, одноступця, рівноправного учасника педагогічного процесу, турботливого і відповідального за його результати. Ця етика утверджує не рольове, а особистісне спілкування (підтримка, співпереживання, утвердження людської гідності, довіра); зумовлює використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, вражень, моделювання життєвих ситуацій; включає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання [7]. Таким чином, організація роботи з батьками в освітньому закладі – багатоаспектна і має значні педагогічні можливості. Успіх в

організації роботи з батьками великою мірою залежить від особистості й авторитету педагога, його професійності, високих моральних, людських якостей, вміння спілкуватись з батьками, з колегами, з дітьми. Особливе місце в цьому процесі посідає вчитель початкової школи, який є першим, хто встановлює контакт із сім'єю учня, і чия компетентність стає обличчям освітнього закладу.

Отже, індивідуальна освітня траєкторія здобувача початкової освіти реалізується на підставі індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану, що розробляється педагогічними працівниками у взаємодії з учнем та його батьками, схвалюється педагогічною радою закладу освіти, затверджується його керівником та підписується батьками. Ори цьому принципово важливим є орієнтація партнерської діяльності вчителя та учня, розвиток його творчості – творчого мислення, творчої здібностей в нових умовах.

Список використаних джерел

1. Про повну загальну середню освіту: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/download/zakon-ukrajini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-2020-80785.html>
2. Траєкторія розвитку здобувача початкової освіти: від теорії до практики / М. Лавренова, Н. Лалак, Т. Молнар, Л. Фенчак // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна: збірник наукових праць. – Львів, 2021. – Вип. 35. – С. 103–111.
3. Лалак Н. В. Сучасний погляд на управління загальноосвітніми навчальними закладами / Н. Лалак, Л. Фенчак // Молодь і ринок: науково-педагогічний журнал. – Дрогобич, 2017. – № 8(151). – С. 125–129.
4. Майбутнє школи: індивідуальні освітні траєкторії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/maybutne-shkoli-individualni-osvitni-traektori>.
5. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів в умовах реформування системи початкової освіти / Л. М. Фенчак // Компетентнісні індикатори стратегій «Європа 2020»: здобутки і перспективи педагогічної освіти: монографія / Г.В.Товканець та колектив авторів; за заг. ред. Г. В. Товканець. – Мукачєво: РВЦ МДУ, 2020. – С. 260–276.
6. Фенчак Л. М. Особливості формування соціальної компетентності у здобувачів початкової освіти / Л. М. Фенчак // Нова грамотність і ключові компетентності в умовах реформування початкової освіти: монографія / за заг. ред. Г. В. Товканець. – Мукачєво: РВЦ МДУ, 2022. – С. 125–132.
7. Хуторський А. Індивідуальна освітня траєкторія [Електронний ресурс] / А. Хуторський. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/theory/2287/print>.

Сівач М. І.	ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТЕМПОРИТМУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ	
Сідун Я.Є.	ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ – ЯК ДЖЕРЕЛО ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	107
Сідун Я.Є.	ПРИРОДА – ЯК ОДНЕ ІЗ ВАЖЛИВИХ ЗАСОБІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	110
Сідун Я.Є.	ДИДАКТИЧНА ГРА В ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	113
Скоблей І. Р. Кузьма-Качур М. І.	МЕТОДИКА РЕЛІЗАЦІЇ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	115
Синевич І.С. Соколова О.В.	ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК НАУКОВОЇ ДЕФІНІЦІЇ	121
Фенчак М. М. Фенчак Л. М.	ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	125
Шекетера О.В. Вірченко Т.І.	ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ МІФУ В ДЕТЕКТИВНОМУ ЖАНРІ	130
Ющик Л. В.	НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	134
Ясиновська Т.А.	ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ВИХОВАНOSTІ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	138
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ		
Веремюк А. І. Нікольчук Ю. М.	ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ	142
Горбатюк О. М. Нікольчук Ю. М.	ДЕПОЗИТНІ РЕСУРСИ БАНКУ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ВИДИ	148
Прядкін Є.А. Осовська Г.В.	МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	154
Складанівська О.О.	СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	159

Наукове видання
НАУКА МАЙБУТНЬОГО
Збірник наукових праць студентів,
аспірантів та молодих вчених

НЗ4

Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. колегії В.В. Гоблик; заст. гол. ред. Т.І. Молнар. – Мукачево: РВВ МДУ, 2023. – Вип. 1(11). – 165 с.

У збірнику опубліковані статті студентів, аспірантів та молодих вчених, що відображають результати досліджень з природничих, технічних, гуманітарних, суспільних та економічних наук.

УДК 001(051)(045)''540*6''

***Збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених
«Наука майбутнього» зареєстрований у Google Scholar***

Підписано до друку 20.12.2022 р.

Формат 60x84 1/16

Папір офсет. Умовн. друк. аркушів 10

Тираж 10. Зам. № 87

Адреса видавництва:

Мукачівський державний університет,
вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево, Закарпатська обл., 89600,
тел./факс: (03131) 2-11-09. E-mail: rvc@mail.msu.edu.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів та розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>